

Naar aanleiding van Punt II, litt. *k* van het Programma, werden door den Heer Dr. P. H. J. WELLENBERGH, op het VIII^{ste} Nederlandsch Landhuishoudkundig Congres, den 23 Juni 1853, te *Alkmaar*, eenige nadere mededeelingen gedaan nopens de inenting als voorbehoedmiddel tegen de heerschende longziekte van het rundvee en de uitkomsten der proefnemingen, die, blijkens het Verslag van het VII^{de} Congres, te *Leeuwarden* gehouden, aan 's Rijks Veeartsenijschool hebben plaats gehad.

Spreker merkt vooraf op, dat zoowel de wijze, waarop de proefnemingen aan 's Rijks Veeartsenijschool hebben plaats gehad, als de uitkomsten, welke dat onderzoek heeft opgeleverd, bereids medegedeeld en bekend gemaakt zijn in twee Verslagen, die door de Commissie, belast met het onderzoek naar de waarde der inenting als voorbehoedmiddel tegen de longziekte, aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken zijn ingediend en van wege diens Departement in het licht gegeven. Hij zou derhalve kunnen volstaan met op die beide Verslagen, welke hij ter opneming in het Verslag van het verhandelde op het Congres aanbiedt, te verwijzen, ware het niet dat hij gaarne van deze gelegen-

heid gebruik wenschte te maken, om een zoo belangrijk punt in de practische veeartsenijkunde te dezer plaatse ter sprake te brengen: hij mag den wensch niet onderdrukken, dat eene wisseling van gevoelens over de waarde van dit middel ter voorkoming der longziekte, waarvan het nut nog door velen wordt betwijfeld en als weinig afdoende wordt beschouwd, doch naar des Sprekers bescheiden meening bij eene doelmatige toepassing van onberekenbaar voordeel mag geacht worden, zal mogen strekken om hetzelfde meer algemeen bekend te maken en om zijne aanwending vooral in die streken, waar de longziekte heerscht, meer en meer ingang te doen vinden. Mogten er verder in deze Vergadering Leden zijn, die, naar aanleiding der beide voornoemde Verslagen, nadere inlichtingen nopens de inënting verlangen te vernemen, zal het hem aangenaam zijn daaraan te voldoen.

Op twee punten echter wenscht hij alvorens de aandacht der Vergadering kortelijk te bepalen, namelijk over het verloren gaan der vatbaarheid voor de longziekte door de inënting gedurende een' bepaalden tijd, en over de uitkomsten, welke eene reeks van inëntingen heeft opgeleverd bij vee, waaronder sedert korteren of langeren tijd de longziekte heerscht heeft.

I. Wat het eerste punt betreft, zoo blijkt uit het tweede Verslag dat de ingeënte runderen, die tot de eerste reeks van proefnemingen aan 's Rijks Veeartsenijschool gediend hebben, van af 15 September 1852, nadat alle plaatselijke verschijnselen, welke het gevolg der inënting waren, hadden opgehouden te gelijker tijd met niet ingeënte runderen tot 28 December daaraanvolgende, op een' en denzelfden stal onder longziek vee geplaatst zijn; het gevolg daarvan was, dat de *niet ingeënte* dieren achtereenvolgens aan de longziekte gestorven zijn, terwijl *geen* der *ingeënte* door die ziekte werd aangetast. Deze runderen zijn tot ultimo Januarij j. l., derhalve gedurende $4\frac{1}{2}$ maand, onder longziek vee aan 's Rijks Veeartsenijschool verbleven en vervolgens tijdelijk geplaatst

bij vier veebezitters in den omtrek van *Utrecht*, in wier stallen de longziekte heerschte en welke ziekte in twee dezer stallen tot in de laatste helft van April is blijven voortwoeden. Tot op heden, 23 Junij, zijn deze runderen volmaakt gezond en van de ziekte vrij gebleven, niettegenstaande zij bij voorkeur of naast longzieke dieren, of wel daar, waar anderen gestorven waren, werden geplaatst.

Ofschoon de vraag, of de inënting in staat is de vatbaarheid voor de longziekte volkomen te vernietigen, dan wel of zij dit vermogen slechts tijdelijk bezit, door deze uitkomsten geenszins is opgelost, zijn zij evenwel, ten aanzien van het tijdelijk beveiligend vermogen der inënting ter voorkoming der longziekte, belangrijk en zeer gunstig.

Niet minder merkwaardig waren, in dit opzigt, de uitkomsten, die na eene tweede inënting, ongeveer 8 maanden na de eerste inënting verrigt, zijn verkregen, welke uitkomsten nog bovendien belangrijk waren, omdat daaruit tevens is gebleken dat de vatbaarheid voor de longziekte, of althans de vatbaarheid voor de inwerking der inënting, die vroeger niet aanwezig was, zich na verloop van eenigen tijd heeft geopenbaard.

Deze tweede inënting werd beproefd op het vee van D. *SCHOENMAKER* te *Achttienhoven*. Van de 34 runderen van dezen veehouder, die op den 14 en 29 Julij 1852 waren ingeënt en waarbij zich bij 22 stuks werking na de inënting had vertoond, werden op den 12 Februarij 1853, 30 stuks aan eene herinënting onderworpen. Onder deze waren 20 runderen, waarbij zich, na de voorgaande inënting, in meerdere of mindere mate, plaatselijke verschijnselen op den staart hadden geopenbaard. Door deze tweede inënting werd bij 28 stuks geene de minste uitwerking voortgebracht, doch bij de beide overige runderen daarentegen is eene vrij hevige werking waargenomen, en juist bij die twee, waarbij, na de eerste inënting, zich geene de minste plaatselijke verschijnselen hebben geopenbaard. Wel is waar

had zich bij één rund, hetwelk in het voorgaande jaar wegens de hevige werking der inënting het topeinde van den staart had verloren, eenige dagen na de herinënting eene roosachtige ontsteking aan dit lichaamsdeel vertoond, die echter spoedig verdween en, wegens verschil in beloop, niet als gevolg dezer kunstbewerking kon aangemerkt worden, maar waarschijnlijk veroorzaakt was door eenige onreinheid, welke in het entwondje was gedrongen.

Bij dezen veehouder werden te gelijktijd met dezelfde stoffe 14 runderen voor het eerst ingeënt; hieronder waren 5 gebeterden: bij deze laatste vertoonde zich geen spoor van werking. Van de 9 overige daarentegen, werd bij 5 eene goede uitwerking waargenomen, terwijl ook hier — zoo als in den regel het geval is — bij 3 jonge kalveren zich geen bewijs van werking vertoond heeft.

II. Behalve de proefnemingen met de inënting, aan 's Rijks Veeartsenijsschool genomen, bij volkomen gezonde dieren, afkomstig van eene streek, alwaar in de laatste jaren geene longziekte is voorgekomen, zijn nog bovendien bij verschillende veebezitters, meestal in den omtrek van *Utrecht*, en hoofdzakelijk in stallen, waarin de longziekte heerschte, in de maanden November 1852 tot 21 April daaraanvolgende, door het ijverige Medelid der Commissie, met het onderzoek belast, de Heer JENNES, Leeraar aan 's Rijks Veeartsenijsschool, een aantal van 425 runderen ingeënt. Een tabellarisch overzicht dezer inëntingen en der uitkomsten, daardoor verkregen, wordt door den Spreker overgelegd.

Vergelijkt men de verkregen uitkomsten dezer reeks van inëntingen onderling, vooral ten aanzien van de verhouding, waarin het getal der ingeënte runderen staat, tot dat, waar bij werking na de inënting is waargenomen, of tot het aantal der dieren, die na de kunstbewerking door de longziekte zijn aangetast, bemerkt men daarin een aanmerkelijk verschil; want terwijl in eenige stallen, waarin tijdens de inënting de longziekte heerschte, de onderlinge verhouding in beide deze

opzigten grootendeels overeenkomt met de opgaven, in het eerste Verslag vermeld, en met die door andere proefnemers opgegeven, is zij daarentegen in sommige andere stallen geheel anders en zeer ongunstig, zoodat men voorbeelden aantreft, waar, na de inënting, slechts bij één enkel rund en somtijds zelfs bij geen één, zich het minste spoor van uitwerking vertoond heeft. Zulks heeft onder andere plaats gehad bij het vee van VAN DAM, waarbij van 13 ingeënte melkkoeijen, slechts bij 2 werking is waargenomen, even zoo bij MEIJERS. Bij het vee van VAN SOEST vertoonde zich slechts werking bij 2 van 22 runderen, en bij dat van de *Maatschappij van Landbouw en Landontginning te Amsterdam*, bij geen één van 21 ingeënte runderen. In die stallen, waarin deze verhouding en hare uitwerking zoo ongunstig is, ziet men tevens, dat zich daar de meeste gevallen van longziekte na de inënting hebben blijven voordoen en het getal der aangetaste runderen eene aanmerkelijke hoogte heeft bereikt.

Het geringe aantal dieren, waarbij na de inënting werking is waargenomen, bij de zoo even genoemde veehouders, kan aan eene onwerkzaamheid der stoffe niet toegeschreven worden, daar dezelfde stoffe, bij ander vee gebruikt, voldoende uitkomsten heeft gegeven; ook mag het groot aantal runderen, hetwelk in deze stallen na de inënting door de longziekte is aangetast, niet strekken om daaruit te besluiten, dat de inënting een weinig afdoend middel is om de longziekte te voorkomen en in dat opzigt geene waarde heeft. Volgens den Spreker ligt de oorzaak van beide deze omstandigheden voor de hand, en is geheel afhankelijk van de meer of minder hevige mate en van den korteren of langeren duur dat de longziekte onder een koppel vee geheerscht heeft, omdat in dit geval de inënting wordt aangewend of bij dieren, die — gelijk niet zeldzaam voorkomt in stallen, waarin de longziekte zich gedurende eenigen tijd vertoond heeft — deze ziekte gehad hebben, maar in zoo ligten graad, dat zij, zonder dat de eigenaar daarvan kennis droeg, is verlopen,

terwijl de inënting alsdan zonder uitwerking blijft, of wel, omdat zij wordt verrigt bij runderen, die de longziekte onder de leden hebben, ofschoon haar aanwezen nog door geen een verschijnsel gekenmerkt wordt, in welk geval eveneens na de inënting, gelijk de ondervinding voldoende aantoon, geene de minste uitwerking wordt waargenomen.

Bij den zoo even vermelden veehouder, alsmede bij MENSING, KRAAIKAMP en VAN DER TOORN, had de longziekte of hevig, of gedurende langen tijd geheerscht. Wordt daarentegen de inënting aangewend bij vee, waaronder de longziekte eerst kortelings is uitgebroken, of waar nog slechts een enkel rund door die ziekte is aangetast, zoo levert zij de gunstigste uitkomsten op, zoowel in betrekking tot het aantal, waarbij werking wordt waargenomen, als ten aanzien van het getal, dat later door de longziekte wordt aangetast.

De uitkomst der inënting bij DE GRAAF en bij NAATHUIS verkregen, geeft daarvan een opmerkelijk voorbeeld en tevens het bewijs, dat bij het uitbreken der longziekte onder eene kudde vee of daar, waar de ziekte in de nabuurschap heerscht, hare spoedige aanwending ten sterkste moet aanbevolen worden.

Nog ongunstiger dan bij de inëntingen in het eerste Verslag opgegeven, is bij deze reeks de verhouding tusschen de inënting en hare uitwerking bij kalveren, daar, van 22 stuks, bij geen enkel eenige uitwerking is waargenomen. Brengt men dit in verband met de omstandigheid, dat de vatbaarheid voor de longziekte niet altijd aanwezig is, maar zich na verloop van eenigen tijd kan openbaren, waarvan zoo even eene waarneming is medegedeeld, dan blijkt daaruit, dat het stelsel van hen, die bij uitsluiting jonge kalveren aan de inënting willen onderwerpen, niet geheel en al doeltreffend is.

Het aantal dieren na de inënting en ten gevolge daarvan gestorven is bij deze reeks zeer gering en bedraagt slechts twee stuks. Deze verhouding is aanmerkelijk gunstiger dan bij de inëntingen, in het eerste Verslag opgegeven, en moet, naar des Sprekers meening, zoo niet geheel, dan althans voor

een groot gedeelte daaraan worden toegeschreven, dat deze inëntingen in een meer geschikt jaargetijde hebben plaats gehad, zoodat de nadeelige invloeden, die destijds gewerkt hebben, thans ontweken zijn.

Ook het getal dieren, hetwelk ten gevolge der meer heilige inwerking der inënting een gedeelte van den staart heeft verloren — ofschoon daarvan in het nevensgaande overzicht geene opgave gedaan is — was bij deze reeks zeer gering en bepaalde zich slechts bij zeer weinige gevallen.

Ten slotte moet de Spreker nog opmerken dat alle inëntingen, die tot nu toe door de Commissie verrigt zijn, en waarvan hier sprake is, hebben plaats gehad op het onderste gedeelte van den staart, gelijk door Dr. WILLEMS is aanbevolen. Sommige Belgische Veeartsen hebben, wel is waar, deze kunstbewerking ook op andere lichaamsdeelen beproefd en voornamelijk daartoe de kossem genomen; de uitkomsten dezer inëntingen blijken echter zoo ongunstig te zijn, dat deze plaats tot het doen der kunstbewerking als ongeschikt moet afgekeurd worden.

OVERZIGT VAN INENTINGEN DER BESMETTELIJKE LONGZIEKTE.

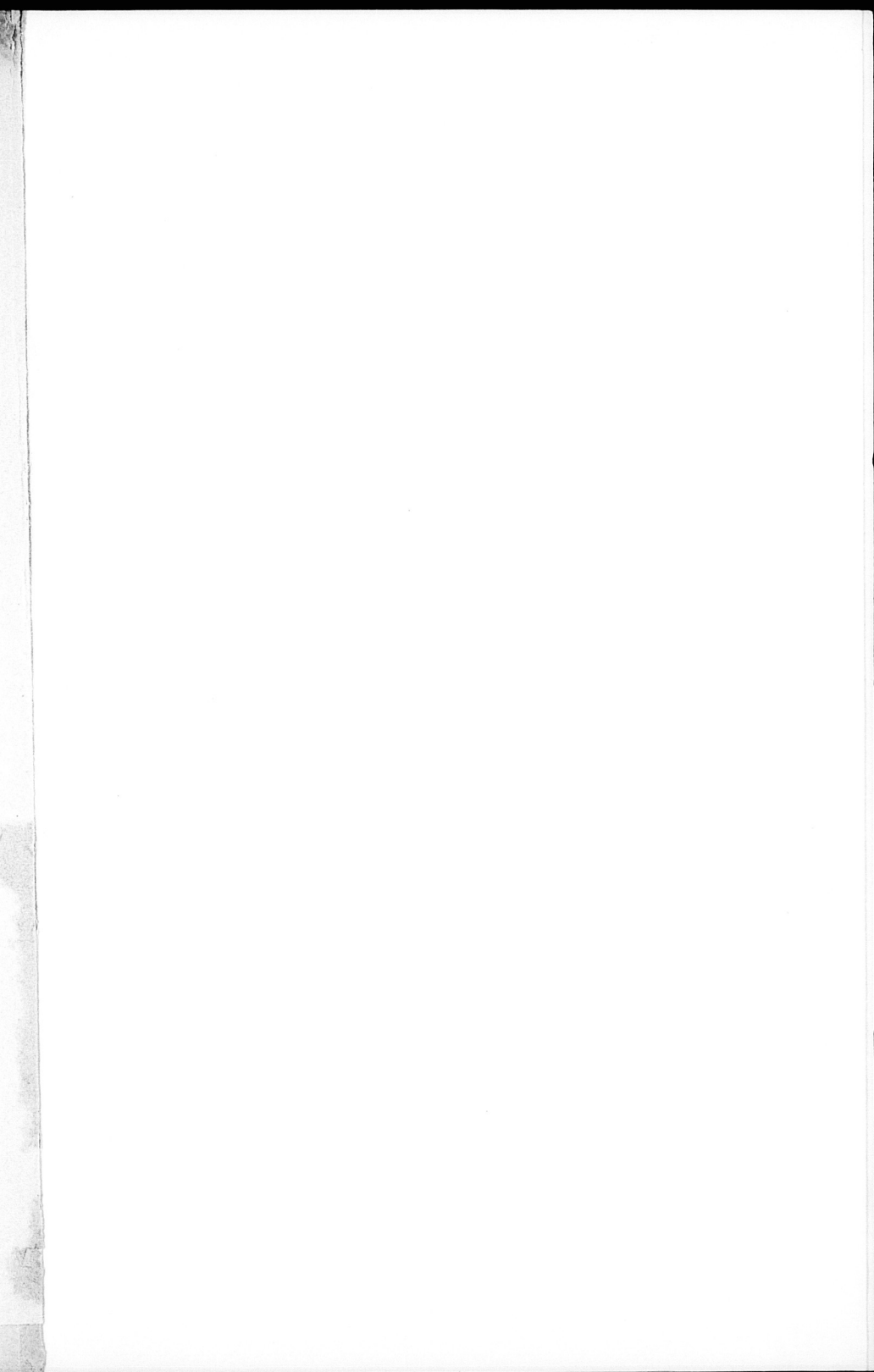
NAAM EN WOONPLAATS VAN DEN EIGENAAR.	Datum van Inenting.	SOORT VAN RUNDEREN.										Tijdstip, waarop de werking zich vertoond heeft na de Inenting.		Getal dieren na de Inenting door de Longziekte aangetast.	Tijdstip waarop zich na de Inenting Longziekte vertoonde.	Aantal dieren aan de gevolgen der Inenting gestorven.	A A N M E R K I N G E N.
		MELKKOEIJEN.		GUISTEN.		VAARZEN EN PINKEN.		KALVEREN.		TOTAAL.							
		Ingeënt.	Gewerkt.	Ingeënt.	Gewerkt.	Ingeënt.	Gewerkt.	Ingeënt.	Gewerkt.	Ingeënt.	Gewerkt.	Eerste.	Laatste.				
D. Blom, Montfoort	1852. 9 Nov.	12	8	"	"	11	5	"	"	23	13	13de dag	21ste dag	1	5 Dec.	"	<p style="text-align: center;">A A N M E R K I N G E N.</p> <p>Stal, waarin sedert eenige dagen de longziekte was uitgebroken; één pink was tijdens de inenting ziek. 4 herstelde runderen werden niet ingeënt.</p> <p>Vrij van de longziekte.</p> <p>Onder dit vee had sedert eenigen tijd de longziekte geheerscht, terwijl in October de laatste was gestorven; zeven herstelden zijn niet ingeënt.</p> <p>Slechts melkkoeijen en guisten, die in een' afzonderlijken stal geplaatst waren, waarin de longziekte heerschte, werden door die ziekte aangetast, de vaarzen en pinken bleven vrij.</p> <p>Pinken en guisten, afzonderlijk staande, bleven van de longziekte verschoond.</p> <p>Vier der ingeënten waren van de longziekte hersteld, bij geene van deze heeft de inenting gevat.</p> <p>Hier is ingeënt, toen er nog maar één rund door de longziekte was aangetast.</p> <p>Op dezen stal had sedert lang de ziekte geheerscht.</p> <p>Één door de longziekte aangetast rund was niet ingeënt, omdat men meende dat het gebeterd was.</p> <p>Onder deze ingeënten waren 5 van de longziekte gebeterd, die geene werking opleverden.</p> <p>Op dezen stal heerschte de longziekte geruimen tijd in hevige mate. Tijdens de inenting was één ziek en één gebeterd.</p> <p>In denzelfden staat als de vorige stal. Onder de ingeënten waren 2 gebeterden.</p> <p>Eene door de longziekte aangetaste was niet ingeënt, en eene vermeende gebeterde evenmin.</p> <p>Hier heerschte de ziekte in hevige mate. Onder de ingeënten waren 5 gebeterden en ééne zieke.</p> <p>Deze stal was vrij van longziekte.</p> <p>Hier zijn 5 zieken en 3 gebeterden ingeënt.</p> <p>Op dezen stal is ingeënt, toen het eerste rund ziek werd.</p> <p>Hier zijn 3 zieken ingeënt; terwijl van 4 runderen, die niet konden worden ingeënt, 3 door de longziekte zijn aangetast.</p> <p>Onder de ingeenten waren 4 zieken en één gebeterde.</p>
J. Dorrestein, Houtensche pad	26 "	"	"	"	"	12	6	"	"	12	6	4de "	28ste "	"	"	"	
W. Stravers, Linschoten	8 Dec.	16	12	"	"	4	2	"	"	20	14	7de "	18de "	"	"	"	
J. van Dam, de Bildt	9 "	13	2	4	1	11	8	"	"	28	11	7de "	34ste "	11	12, 21, 25, 27 en 31 Dec. 2, 3, 4 en 5 Januarij.	"	
Klaas Mensing, Nigtevecht	1853. 16 Januarij	24	7	"	"	10	5	3	"	37	12	9de "	19de "	9	17, 25, 27 en 30 Januarij, 3 en 5 Febr.	"	
J. Dros, id.	16 "	5	1	"	"	2	"	"	"	7	1	13de "	"	1	23 Januarij.	"	
J. de Graaf, Weesper Carspel	19 "	15	12	"	"	6	4	"	"	21	16	10de "	19de "	1	"	"	
L. van der Meent, Achttienhoven	12 Febr.	"	"	"	"	7	"	3	"	10	"	"	"	"	"	"	
Wed. Baas, id.	12 "	4	"	"	"	4	"	"	"	8	"	"	"	0	17 en 22 Febr.	"	
A. van Deijl, Utrecht	12 "	7	3	"	"	3	2	"	"	10	5	9de "	15de "	2	20 April.	"	
D. Schoenmaker, Achttienhoven	12 "	7	3	"	"	7	2	3	"	17	5	7de "	20ste "	"	"	"	
Kraaikamp, Lage Weide (Utrecht)	15 "	4	1	"	"	"	"	5	"	9	1	8ste "	"	1	9 Maart.	"	
D. van der Toorn, Maarssen	15 "	2	"	"	"	"	"	3	"	5	"	"	"	1	"	"	
G. Blom, Zuijlen	15 "	8	6	"	"	10	3	"	"	18	9	11de "	17de "	1	6 Maart.	"	
Van Soest, id.	26 "	22	2	3	"	14	3	1	"	40	5	9de "	30ste "	12	Van 2 tot 30 Maart.	"	
J. A. Meelboom, Utrecht	24 Maart	6	2	"	"	9	4	"	"	15	6	10de "	15de "	"	"	"	
Maatschappij tot bevordering van Landbouw en Landontginning te Amsterdam	15 April	21	"	"	"	4	"	1	"	26	"	"	"	7	Van 23 April tot 5 Mei.	"	
Naathuis, Zuijlen	18 "	32	11	"	"	19	3	"	"	51	14	9de "	14de "	2	12 en 31 Mei.	"	
De Ridder, id.	18 "	23	6	"	"	12	7	"	"	35	13	10de "	42ste "	5	Van 21 April tot 12 Mei.	1	
Meijers, Maartensdijk	21 "	13	2	"	"	17	"	3	"	33	2	12de "	16de "	3	"	1	
Totalen		234	78	7	1	162	54	22	"	425	133			59		2	

OVBRIJGT

NOMINA	Cognomina	NOMINA
1	1	1
2	2	2
3	3	3
4	4	4
5	5	5
6	6	6
7	7	7
8	8	8
9	9	9
10	10	10
11	11	11
12	12	12
13	13	13
14	14	14
15	15	15
16	16	16
17	17	17
18	18	18
19	19	19
20	20	20
21	21	21
22	22	22
23	23	23
24	24	24
25	25	25
26	26	26
27	27	27
28	28	28
29	29	29
30	30	30
31	31	31
32	32	32
33	33	33
34	34	34
35	35	35
36	36	36
37	37	37
38	38	38
39	39	39
40	40	40
41	41	41
42	42	42
43	43	43
44	44	44
45	45	45
46	46	46
47	47	47
48	48	48
49	49	49
50	50	50

Mandatum totum hinc per I. ...

1877396

